

деяких нормативно-правових актів адвокати, як суб'єкти конкуренції, отримали новий захист та перспективи розвитку. Деякі дослідники оцінюють існуючі умови на ринку юридичних послуг як монополізацію адвокатурою ринку. Щодо окремих питань, таких як захист в суді у кримінальному процесі, подання адвокатських запитів, то дійсно, монопольним правом володіють адвокати, але одночасно з цим за більшістю видів юридичних послуг з адвокатами переважно конкурують окремі юристи чи юридичні фірми.

Розвиток ринку юридичних послуг залежить від поведінки його учасників, яка визначається сукупністю їх конкурентних переваг та зовнішніх чинників впливу. Вирішальне значення в наданні юридичних послуг відіграють знання та професіоналізм працівників, тому лише за злагодженої та комплексної системи управління суб'єктам конкуренції вдасться зберегти здобуте ринкове становище або ж посилити його.

Будкевич В.А.

*студент 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 Основний Закон доповнено статтею 1312, яка встановлює виключне право адвоката здійснювати представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Згідно з пп.11 п.161 Перехідних положень Конституції дану норму буде реалізовано в повному обсязі з 1 січня 2020 року.

У зв'язку з викладеним вище виникає необхідність додатково переглянути правові можливості адвоката ефективно здійснювати судовий захист. І оскільки у всіх видах судочинства ключовим у судовому провадженні є процес доказування (збирання, перевірка та оцінка доказів), успішність якого для тієї чи іншої сторони переважно визначається можливостями зі збирання доказів, то предметом дослідження в даній статті є проблемні питання правового регулювання реалізації адвокатського запиту – одного із найбільш часто застосовуваних адвокатами засобів збирання доказів.

Згідно з ч. 1 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту. Ч.2 цієї ж статті зазначено, що адресат запиту протягом 5-ти днів зобов'язаний надати адвокату інформацію, копії документів, крім інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом.

Враховуючи зміст даної норми, проблеми реалізації адвокатського запиту можна поділити на 2 групи:

I. Випадки неправомірної відмови у наданні адвокату інформації у відповідь на адвокатський запит. Згідно з ч. 3 ст. 24 Закону «Про адвокатуру...» відмова в наданні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, тягнуть за собою відповідальність встановлену законом; а саме – залежно від обставин конкретної ситуації – передбачену ст.2123 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення права на інформацію та права на звернення» або ст. 397 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність захисника чи представника особи».

У випадках, коли запит стосувався публічної інформації, положення Закону України «Про доступ до публічної інформації» є загальними відносно положень Закону України «Про адвокатуру...» з питань доступу до публічної інформації в частині, де норми останнього не встановлюють спеціальних правил (наприклад, ширше коло адресатів запиту). Отож, не виключається право адвоката оскаржити рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації до керівника розпорядника, вищого органу або до адміністративного суду, як це передбачено ст. 23 Закону України «Про доступ до публічної інформації».

II. Випадки, коли доступ адвоката до певного виду інформації обмежений в силу закону.

Сучасна система регулювання доступу до інформації, адвокатів зокрема, була законодавчо закріплена в 2010-2012 рр., коли були прийняті поряд з базовим в цій сфері Законом України «Про інформацію» спеціальні Закони: «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та деякі інші.

Згідно з ч.2 ст.20 Закону України «Про інформацію» будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

З контексту зазначених вище Законів випливає, що, в свою чергу, інформація з обмеженим доступом може бути публічною (тобто заздалегідь зафіксованою на матеріальних носіях і отриманою або створеною суб'єктом владних повноважень у процесі виконання своїх обов'язків; щодо несуб'єктів владних повноважень, то вони можуть бути лише розпорядниками такої інформації) та такою, що не відноситься до публічної (Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 30.09.2013 №11. – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011760-13).

І, врешті, проаналізувавши норми ст.21 Закону України «Про інформацію» «Інформація з обмеженим доступом», ст.ст. 6-10 Закону України «Про доступ до публічної інформації», положення Закону України «Про захист персональних даних», окремі статті глав 21, 22 Цивільного кодексу України (наприклад, ст. 296, зокрема, ч.6), можемо зробити такі висновки:

Уся інформація з обмеженим доступом (тобто і публічна, і непублічна) поділяється на конфіденційну, таємну та службову;

Критерії віднесення інформації до публічної з обмеженим доступом (т. зв. «трискладовий тест») встановлюються ч. 2 ст. 6 Закону «Про доступ до публічної інформації»;

Таємна інформація (таємниця досудового розслідування, банківська таємниця та ін.) може бути тільки публічною і є таємною тільки в силу закону, отже, і спеціальний порядок доступу до неї встановлюється нормами окремих законів (наприклад, ст.62 Закону України «Про банки і банківську діяльність»), в тому числі й процесуальними. Наприклад, одним із способів в кримінальному провадженні отримати адвокату інформацію, що містить банківську таємницю чи іншу охоронювану законом таємницю – звернення з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (відповідним чином обґрунтувавши таке звернення);

Службова інформація, поняття якої визначено в ч.1 ст. 9 Закону України «Про доступ до публічної інформації» є також у всіх випадках публічною і доступ до неї за адвокатським запитом в принципі можливий, але в кожному конкретному випадку за результатами проведення уповноваженою особою «трискладового тесту», закріпленого в ч.2 ст.6 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Тобто службову інформацію, яка обмежена в доступі на адвокатський запит дійсно не буде надано. Але адвокатський запит може «спонукати» до зняття такого обмеження за результатами чергового проведення «трискладового тесту» (Роз'яснення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо віднесення публічної інформації до службової згідно із Законом України «Про доступ до публічної інформації». – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www1.ombudsman.gov.ua/index.php).

Уся інша, окрім наведеної вище, інформація з обмеженим доступом належить до конфіденційної (як публічна, так і «непублічна»). Порівнюючи положення ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» та ст. 21 Закону України «Про інформацію», враховуючи положення ч.1 ст. 16 Закону України «Про захист персональних даних» можна дійти висновку, що конфіденційна публічна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Отже, публічна інформація про особу не є конфіденційною, якщо фізична або юридична особа не обмежила до неї доступ. Але й в даному випадку доступ до такої інформації, за загальним правилом, можливий лише за рішенням суду на підставі п.4 ч.1 ст.10 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Знову ж таки, тут не конкретизовано характер і вид судового рішення, що допускає певну абстрагованість норми, в той час як в практичній діяльності необхідні деталі. А на відміну від публічної, «конфіденційна непублічна

інформація» («непублічні персональні дані») – будь-яка «непублічна» інформація про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована, в тому числі доступ до якої особа обмежила (окрім конфіденційної публічної інформації). Доступ до такої інформації, за загальним правилом, визначається умовами згоди суб'єкта персональних даних або в окремих випадках, встановлених законом.

В якості висновку зазначимо, що станом на сьогодні законодавець встановив досить чіткий механізм збалансування приватних та публічних інтересів в контексті реалізації права інформацію, що полегшує і впорядковує збирання доказів в судових процесах, в т.ч. шляхом використання адвокатського запиту. Тим не менш, існують певні законодавчі неточності (наприклад, п.4 ч.1 ст.10 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), які сьогодні повинна «згладжувати» юридична практика, «напрацьовуючи» підґрунтя для майбутніх законодавчих змін.

Горбань М.В.

*студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Згідно зі статтею 59 Конституції України: «Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» (Конституція України [Електронний ресурс] від 28.07.1996 р. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>). Також, Закон України «Про безоплатну правову допомогу» відповідно до наведених конституційних норм визначає зміст гарантованого Основним Законом України права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права та державні гарантії, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги. Безоплатна правова допомога згідно із Законом – це правова допомога, яка гарантується державою і надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» передбачає створення двох взаємопов'язаних складових системи безоплатної правової допомоги – первинної та вторинної.

Безоплатна первинна правова допомога полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб і включає такі види правових послуг: надання правової інформації; консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги.

Безоплатна вторинна правова допомога полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя і передбачає надання таких видів правових послуг: захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Законом також визначено категорії осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу: особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму; для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення; інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування, безпритульні діти; діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї; особи, до яких застосовано адміністративне затримання, та особи, до яких застосовано адміністративний арешт; ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань (Про статус